

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ**

**SOME ASPECTS OF OBJECTS INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS
IN THE INNOVATION PROCESS**

Піхурець О.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри охорони інтелектуальної власності,
цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Мельниченко Ю.С.,

*кандидат юридичних наук,
професор кафедри цивільного права та процесу
Донецького юридичного інституту,
суддя господарського суду Донецької області*

Розглянуто окремі аспекти використання об'єктів права інтелектуальної власності у якості інновацій. Досліджено значення інтелектуального капіталу для розвитку інноваційної економіки. Окремо увага приділена проблемам виникнення та використання права на об'єкти права інтелектуальної власності. Вироблено теоретично обґрунтовані рекомендації, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, інновації, об'єкт інноваційної діяльності, інноваційна діяльність, форми використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Рассмотрены отдельные аспекты использования объектов права интеллектуальной собственности в качестве инноваций. Исследовано значение интеллектуального капитала для развития инновационной экономики. Особое внимание уделялось проблемам возникновения и использование права на объекты права интеллектуальной собственности. Сформулированы теоретически обоснованные рекомендации, направленные на усовершенствование действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: объекты права интеллектуальной собственности, инновации, объект инновационной деятельности, инновационная деятельность, формы использования объектов права интеллектуальной собственности.

Discuss specific aspects of the use of intellectual property rights as an innovation. Investigated the value of intellectual capital for the development of innovative economy. Special attention was given to the problems of the origin and use of the right to intellectual property rights. Formulated theoretically grounded recommendations aimed at improving the current legislation of Ukraine.

Key words: objects of intellectual property right, innovation, object of innovative activity, innovative activity, intellectual property, forms of use of objects of intellectual property right.

Постановка проблеми. В умовах існування економіки знань сформувалися ринки нового типу – ринки новітніх технологій та інформації. Це означає, що об'єкти права інтелектуальної власності вже сьогодні сприймаються як основне джерело формування і постійного зростання конкурентоспроможності підприємств та економіки в цілому. Фактично саме об'єкти права інтелектуальної власності є головним чинником визначення вартості виготовлення товарів та надання послуг, особливо в умовах обмежених природних ресурсів. Тому реформування та удосконалення національного виробництва мають ґрунтуватися на глибоко продуманій, грамотній економічній політиці у сфері використання прав на об'єкти інтелектуальної власності та створенні необхідних умов для стабільного розвитку системи охорони права інтелектуальної власності й інновацій як форми її втілення. Інноваційний шлях розвитку суспільства й економіки України в цілому було неодноразово підкреслено на вищому рівні, а саме Президентом України та в національному законодавстві [1]. Як не прикро, але інноваційна модель розвитку національної економіки не є її невід'ємною ознакою. В Україні склалася парадоксальна ситуація:

високий рівень наукового (інтелектуального) потенціалу (23 місце відповідно до рейтингу за кількістю патентів (World Intellectual Property Indicators)) аж ніяк не впливає на загальний темп економічного розвитку (відповідно до звіту Global Competitiveness Report – рейтинг глобальної конкуренції за 2013 рік займає 84 місце), співіснує з надвитратами і малоефективним виробництвом. Відчувається дефіцит у використанні (впровадженні) власних новітніх технологій не тільки в виробництві, а і в освіті, науці, медицині, сільському господарстві тощо.

Слід визнати, що українська економіка орієнтована, в основному, на сільськогосподарське виробництво, видобуток мінеральної сировини, надання послуг. Вона не є інноваційною, не націлена на створення нових галузей промисловості, орієнтованих на знання та технології. Майже всі ключові галузі економіки перебувають у технологічній залежності від інших країн. Відсутність власних інновацій, постійна технологічна залежність України приводять не тільки до зниження конкурентоспроможності економіки, але є бар'єром для досягнення більш високих показників соціально-економічного розвитку.

Загалом криза в інноваційному розвитку України зумовлена відтоком із країни кваліфікованих фахівців, скороченням обсягів досліджень і розробок, недовіком інноваційних продуктів і іншими негативними факторами. Є дефіцит молодих наукових кадрів, що приводить до втрати спадкоємності. Пошук можливих шляхів його подолання вимагає більш ефективного функціонування системи права інтелектуальної власності в економіці. При цьому слід зазначити, що правове регулювання використання об'єктів права інтелектуальної власності в Україні, порівняно з міжнародним, показує, що система працює недостатньо ефективно.

Стан розробленості проблеми. Отже, саме правове регулювання використання об'єктів права інтелектуальної власності як необхідної передумови здійснення інноваційної діяльності за зазначеними вище причинами викликає більше дискусій, ніж однозначного розуміння. При цьому різні аспекти цієї тематики було висвітлено в працях вітчизняних правознавців. Однак їх дослідження в основному зводяться до аналізу загальних положень, ніж окремих аспектів.

Важливе значення для з'ясування цього питання мають праці наступних вчених: Г.Андрощука, Ю.Атаманової, О.Бутнік-Сіверського, О.Городова, В.Денисюка, В.Дроб'язка, Р.Дроб'язка, В.Жарова, В.Жукова, І.Зеніна, Ю.Капіци, П.Крайнева, В.Крижної, О.Орлюк, О.Святоцького, П.Цибульова, Й.Шумпетера та ін. Проте рівень наукової розробки проблеми цивільно-правового регулювання використання об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційній діяльності усе ще не відповідає вимогам практики та набуло особливої актуальності і значення для систематизації внутрішнього національного законодавства та становлення України як правової держави європейського типу.

Саме тому **метою даної статті** є визначення окремих аспектів використання об'єктів права інтелектуальної власності у якості інновацій, дослідження змісту суспільних відносин у сфері використання об'єктів права інтелектуальної власності, ролі та впливу інтелектуального капіталу на розвиток інноваційної економіки, а також вироблення теоретично обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на вдосконалення чинного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Право інтелектуальної власності є сукупністю прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності та деякі інші привілейовані до них об'єкти, конкретний перелік яких встановлено в законодавстві. Результати інтелектуальної, творчої діяльності здатні приносити їх правоволодільцям високий прибуток, але розміри його залежать не тільки від властивостей об'єкта права інтелектуальної власності, але й від готовності ефективно його використовувати. Відзначимо, що існуючий рівень розвитку науки й наукові досягнення України не забезпечують у достатній мірі потреби соціально-економічного розвитку країни. За роки незалежності Україна частково втратила накопичений за минулі роки науковий потенціал. І, як наслідок, ре-

зультати наукових досліджень не мають досить високої наукової цінності, не відповідають кращим світовим досягненням. Досить багато науково-технічних рішень сьогодні так і залишаються невикористаними або реалізуються неефективно. Також має місце неkontrolьована передача науково-технічних рішень та конструкторських розробок за кордон, виток з України вітчизняних заявок на перспективні винаходи. Нажаль, державна політика не розглядає науку як найважливіший фактор економічного розвитку, а наукову діяльність – як престижну, гідну високої матеріальної підтримки. Діяльність науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт сконцентрована не в університетах, а в Національній та галузевих академіях наук України, і тепер університети ще мають відновити свій статус дослідницьких установ.

З'ясування оптимального режиму охорони права інтелектуальної власності пов'язана з необхідністю досягнення балансу між інтересами осіб, яким належать права на об'єкти прав інтелектуальної власності, та суспільними інтересами, шляхом забезпечення стимулів до здійснення інноваційної діяльності й доступу суспільства до знань, інформації та новітніх технологій. Не секрет, що інтелектуальні продукти є об'єктом економічного обороту, товаром [2, с. 346]. Необхідною умовою для отримання прибутку є використання об'єктів права інтелектуальної власності, введення їх у господарський обіг, тобто здійснення комерціалізації, оцінюванню підлягають, власне, не самі об'єкти права інтелектуальної власності, а права на них [3, с. 18]. Звідси випливають важливі наслідки: предмет оцінювання (майнове право) є нематеріальним активом; якщо спливає термін дії цього права, то зникає і предмет оцінювання; майнове право на об'єкт права інтелектуальної власності діє тільки на території країни, в якій набуто це право; необхідною умовою для оцінювання вартості майнового права на об'єкт права інтелектуальної власності є відокремлюваність його від суб'єкта цього права (оборотоздатність).

В останні роки прийнято чимало нормативно-правових актів, у яких особлива увага приділена підвищенні ефективності використання об'єктів права інтелектуальної власності в господарському обороті. Правовідносини з використання об'єктів інтелектуальної власності врегульовані Цивільним кодексом України та низкою законів України «Про охорону прав на сорти рослин», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про плеємнну справу у тваринництві», «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки», «Про інноваційну діяльність», «Про

державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» тощо. Крім того, при регулюванні відносин у сфері права інтелектуальної власності у разі необхідності застосовуються міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. В цілому законодавча база сформована відповідно до міжнародних норм і є достатньо прогресивною. Однак наявність значної кількості законодавчих актів, спрямованих на «залучення» об'єктів права інтелектуальної власності до господарського обороту, не стало повноцінною гарантією цього процесу.

Отже, для кращого розуміння особливостей використання (впровадження в господарський оборот) об'єктів права інтелектуальної власності потрібно визначитися з категоріями «інновація» та «інноваційна діяльність». Термін «інновація» в останній час став активно застосовуватись як самостійно, так і для визначення низки схожих понять: «інноваційна діяльність», «інноваційний процес», «інноваційне рішення» тощо.

Власне, формулювання поняття «інновація» у 1912 р. уперше застосував представник австрійської економічної школи Й. Шумпетер [4]. Так, він вважав, що термін «інновація» – це відтворення, що виходить за межі рівня простого виробництва, під яким розуміється зміни в технологічному розвитку виробництва і ринку, та стосуються одного із п'яти наступних дій (змін) або ж з будь-якою їх комбінацією [4, с. 257]. При цьому він розглядав інновації саме в динаміці, тобто як: 1) запровадження або виробництво нового продукту з якісно новими властивостями; 2) використання нових техніки, технологічних процесів, ринкового забезпечення виробництва; 3) освоєння нових ринків збуту; 4) отримання нового джерела сировини; 5) проведення реорганізації виробництва і його матеріально-технічного забезпечення.

В наукових джерелах існує багато визначень, але можна виділити дві основні точки зору: динамічну та статичну, щодо тлумачення терміна «інновація». Прихильники першої точки зору (динамічної) розуміють інновацію як процес, що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію і поширення нових продуктів, технологій, принципів замість існуючих (В.Н. Лапін, Б.Санто, Ф.Ніксон, Б.Твісс, С.Д.Іл'єнкова, М.Чумаченко, А.Ф.Бондаренко, О.Б.Бутнік-Сіверський, О.Лапко тощо). Інші науковці вважають (статична точка зору), що інновація – це кінцевий результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджується на ринку (Л.М.Гохберг, М.В.Волинкіна, І.Н.Молчанов, А. Левінсон, Т.М.Музика, Р.А.Фатхутдінов, І.Т.Балабанов). Так, наприклад, М.В.Волинкіна визначає «інновацію» у якості родового поняття, що поєднує охоронювані й не охоронювані результати інтелектуальної, творчої діяльності [5].

Виходячи із методології системного опису інновацій в умовах ринкової економіки, що базується на міжнародних стандартах («Рекомендації Фраскати 5-та редакція» 1993 р. та «Керівництво Осло» 1992

р.) [15], інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що втілений у вигляді нового або значно удосконаленого продукту (товару або послуги) або процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу, що використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг [6, с. 55]. Необхідною ознакою інновації є науково-технічна новизна та впровадження в виробництво.

Схоже поняття інновації, міститься і в національному законодавстві. Так, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [7]. Фактично у законодавчому визначенні зміст «інновації» розкривається через кінцевий результат інноваційного процесу у вигляді нової технології, продукту або послуги, організаційно-технічного рішення (статична точка зору).

І, відповідно, виникає питання: чому саме законодавець застосував статичну точку зору? Можливо, це пояснюється не досить повним усвідомленням суті «інновації». Адже цей термін є іншомовним і кожен переклад його є суб'єктивним. Innovation (англ.) утворено з двох слів – латинського «новачія» (новизна, нововведення) та англійського префікса «ін», що означає «в», «введення». Тому в перекладі з англійської «інновація» означає: введення нового, відновлення [8, с. 19]. На нашу думку, в законодавчому визначенні мова йде про новацію як результат інноваційної діяльності, що виражається у нових технологіях, продукції, послугах або організаційно-технічних рішеннях.

Хоча має стосуватись і процесу впровадження «новації (кінцевого результату)», що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію і поширення нових технологій, продукції, послуг або організаційно-технічних рішень. Оскільки життєвий цикл інновації – це не тільки отримання кінцевого результату інноваційного процесу, а також і виникнення інноваційної ідеї (затвердження концепції), експертиза (дослідження ринку новітніх технологій), створення (розробка) технології, продукту, впровадження (стратегія просування на ринок) та експлуатація (вихід на ринок), ріст, стабільність, скорочення обсягів реалізації, завершення реалізації.

Отже, інновація – це складний, тривалий процес, що поєднує створення, розробку, доведення до комерційного використання і поширення новації, з метою отримання економічного, науково-технічного, екологічного, соціального, інформаційного тощо ефекту та спричиняє техніко-економічні й інші зміни в соціальному середовищі. Фактично завдяки інновації з'являється можливість створити новий ринок або нову нішу на ринку, тобто новий попит за рахунок появи на ринку нових чи удосконалених

технологій продуктів, послуг або організаційно-технічних рішень. Цей процес має назву «інноваційна діяльність».

В свою чергу, інноваційна діяльність у вузькому значенні – це створення та оформлення інноваційного продукту (технології, продукту або послуги, організаційно-технічного рішення), його комерціалізація та підготовка до впровадження як інновації у сфері суспільного виробництва з метою отримання нової або суттєво вдосконаленої продукції, наданні послуг, а також підвищення техніко-технологічних показників відповідної господарської діяльності, виробничого процесу та/або з метою досягнення соціального ефекту. З позиції широкого тлумачення інноваційної діяльності, вона охоплює повний інноваційний цикл від винайдення, розроблення певної ідеї та її оформлення як об'єкта права інтелектуальної власності до отримання нової (вдосконаленої) продукції від її впровадження [9, с.127].

Схожим за змістом є законодавче визначення інноваційної діяльності, що міститься у декількох нормативно-правових актах. Так, згідно зі ч. 3 п. 1 ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [7]. При такому визначенні межа початку інноваційної діяльності розмивається. Тим часом впровадження нових ідей і видів продукції – не однопорядкові категорії й охоплюють різні за змістом й обсягом стадії діяльності. Дещо інша редакція поняття «інноваційна діяльність» запропонована у ст.3 Закону України «Про інвестиційну діяльність». Інноваційна діяльність є однією з форм інвестиційної діяльності, здійснюваної з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає: випуск і поширення принципово нових видів техніки та технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зміни; реалізацію довгострокових науково-технічних програм із тривалими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розроблення і впровадження нової, ресурсозберігальної технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища [10]. Розгляд інноваційної діяльності як однієї з форм інвестиційної не належним чином віддзеркалює суть цього явища. Хоча інвестиційний та інноваційний процеси взаємопов'язані. Однак в основі інноваційної діяльності все ж такі лежить створення і освоєння нових технологій, що потребують фундаментальних досліджень, націлених на одержання нових знань, а не сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Не вдаючись до дискусії у цьому напрямку, зазначимо, що, на нашу думку, зміст поняття «інноваційна діяльність» повинен містити увесь життєвий цикл інновації.

Поняття об'єкта інноваційної діяльності є невідзначеним і найчастіше трактується в нерозривному

зв'язку з поняттям права інтелектуальної власності [9, с.128]. Але виходячи із ст. 4 Закону України «Про інноваційну діяльність» [7], об'єктами інноваційної діяльності є: інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробничі обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції. Тобто об'єктом інноваційної діяльності можуть бути різні явища залежно від форми, у яку трансформується інноваційна діяльність в межах кожної стадії життєвого циклу інновації. В тому числі – і результати інтелектуальної, творчої діяльності та деякі інші об'єкти права інтелектуальної власності. Однак далеко не всі результати наукової, творчої діяльності приводять до появи інновацій – тільки частина з них стає об'єктом цього процесу з доведення їх до впровадження. А лише ті, що доводяться до стану інноваційних продуктів (результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки нової технології, що відповідає вимогам законодавства[10]), і впроваджуються як інновації у виробництво та соціальну сферу. Інноваційний продукт повинен бути реалізацією (впровадженням) об'єкта права інтелектуальної власності (винаходу, корисної моделі, промислового зразка, компоновання інтегральної мікросхеми, селекційного досягнення тощо); підвищувати вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень; вироблений (буде вироблено) в Україні вперше, або якщо не вперше, то є конкурентоздатним і має суттєво вищі техніко-економічні показники [7].

При цьому у якості інноваційного продукту зазначено лише окремі об'єкти права інтелектуальної власності (головним чином, об'єкти патентного права). Хоча загально визнаним фактом є велике значення, що мають для інноваційного процесу і інші об'єкти права інтелектуальної власності. Так, наприклад, комп'ютерні програми, компіляції (бази) даних, наукові розробки у вигляді дисертацій, методик, монографій, звіти про науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, публікації, регламенти, рецепти, специфікації, навчальні й методичні посібники, креслення тощо, які отримують охорону у якості об'єктів авторського права.

Орієнтація України на інноваційну економіку суттєво видозмінює місце й роль знань у сучасному економічному світі й господарському обороті, а ступінь залучення до комерційного обороту об'єктів права інтелектуальної власності стає важливим фактором розвитку ринку. Тому не можна відмовлятися від інших об'єктів права інтелектуальної власності на підставі того, що вони не є новим технічним рішенням чи не стосуються певної галузі техніки.

Приблизний перелік результатів інтелектуальної діяльності містить ст. 2 Конвенції про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності

(ВОІС) [11], а саме: літературні, художні і наукові твори; виконавська діяльність артистів, звукозапис, радіо- і телевізійні передачі; винаходи у всіх галузях людської діяльності; наукові відкриття; промислові зразки; торговельні марки, фірмові найменування і комерційні позначення; захист від недобросовісної конкуренції, а також усі інші права, які мають відношення до інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній та художній галузях. Схожі види об'єктів містить і ст. 420 Цивільний кодекс України до яких, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компоновання (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [12]. Цей перелік є не виключним та умовно поділяє об'єкти на правові підінститути права інтелектуальної власності.

Акцент на комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності припускає наявність відповідного правового режиму. Саме тому заслуговує на увагу система виключних прав на об'єкти права інтелектуальної власності, яку запропонував проф. В.А. Дозорцев [13, с. 22-25]. Розмежування правових інститутів залежить від підстав надання правової охорони. Критерієм для такого розмежування є можливість незалежного створення аналогічного нематеріального об'єкту іншою особою. Враховуючи різноманітність об'єктів права інтелектуальної власності та вимог щодо їх охорони, правове регулювання підрозділяється на три системи правової охорони:

1) реєстраційна система. Вона діє відносно тих об'єктів, у яких на першому місці є змістовний елемент творчості: винахід, корисна модель, промисловий зразок), засоби індивідуалізації (торговельна марка, кваліфіковане зазначення місця походження товарів), із числа нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності – селекційні досягнення. Оскільки це не унікальний результат інтелектуальної, творчої діяльності та може бути створений декількома особами незалежно один від іншого, тому для виникнення правової охорони необхідна формалізація. У такому випадку необхідно відокремити технічне рішення від попередніх. Для цього автор повинен сформулювати суть та обсяг рішення, певний державний орган має провести експертизу і видати індивідуальний акт (патент, свідоцтво), у якому визначено обсяг правової охорони. Саме тому відокремлення та реєстрація завжди передують виникненню права. Обсяг правової охорони визначається певними формальними ознаками, як то формула винаходу, суттєві ознаки промислового зразка, зображення та клас товарів і послуг для торговельної марки тощо.

Слід зазначити, що поява даних об'єктів відбувається в основному на першому етапі інновацій-

ної діяльності, після чого цей процес переходить в іншу фазу, коли об'єкт права інтелектуальної власності втілюється в продукті або послугі. Однак це не означає неможливості появи охороноспроможного результату на наступних етапах, наприклад, при проведенні науково-дослідних чи науково-конструкторських робіт, коли в процесі їх виконання виникає патентоспроможне рішення;

2) фактологічна система: полягає в тому, що право виникає на підставі факту створення та надання об'єктивної форми втілення, а правова охорона – з моменту створення. Форма твору, що є неповторною, визначає обсяг правової охорони. Дана система правової охорони застосовується відносно об'єктів авторського права, комерційного найменування, а також компоновання інтегральної мікросхеми, які за бажанням їх правоволодільця можуть бути зареєстровані. Це можуть бути: технічні описи, книги й брошури, інструкції для експлуатації, програмна продукція тощо;

3) система «фактичної монополії»: підставою охорони є факт збереження певної інформації в секреті, тобто в якості комерційної таємниці (ноу-хау) для захисту від неправомірного втручання третіх осіб. Об'єктами цієї групи можуть бути практично будь-які інноваційні рішення чи процеси. Так, для учасників інноваційної діяльності надто важливо збереження в секреті технічного рішення (так само як і процесу його отримання), здатного до патентування, з метою недопущення передчасного розкриття інформації про сутність отриманого науково-технічного результату.

Об'єкти, які не є охороноздатними відповідно до прямої вказівки законодавства, в окремих випадках можуть отримати охорону в режимі комерційної таємниці. Мова йде про рішення, що є непатентоспроможними, відкриття, наукові теорії, математичні методи, ідеї, процеси, системи, способи, концепції, принципи, факти, методи, що не виключає можливість їх засекречування. До таких об'єктів відносяться і отримана в процесі здійснення дослідно-конструкторських робіт технічна документація й дослідний зразок, доступ до яких для третіх осіб повинен бути неможливий.

Юридичними фактами, що обумовлюють динаміку цих об'єктів, є цивільно-правові угоди й договори, як поіменовані в джерелах цивільного законодавства й інших актах, що містять норми цивільного права, так і не поіменовані. Чинне законодавство надає широкий спектр способів передавання прав інтелектуальної власності, проте їх суть зводиться до того, що володілець прав може або повністю відчувати права на об'єкти права інтелектуальної власності, або надати право на їх використання. Аналіз відповідних законодавчих положень і норм Цивільного кодексу України дозволяє виділити наступні різновиди договорів, у структурі предмета яких фігурують ті або інші види прав на об'єкти права інтелектуальної власності, а саме:

договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт;

договір про передачу результату науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт та науково-технічної документації;

договір про внесення майнових права на об'єкт права інтелектуальної власності до статутний капіталу;

ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

ліцензійний договір;

договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;

договір про використання об'єкта права інтелектуальної власності, створеного у зв'язку з виконанням трудових обов'язків;

договір про передачу ноу-хау;

договір про надання доступу до комерційної таємниці;

договір про передання виключних майнових права інтелектуальної власності;

договір про комерційну концесію;

договір про управління майновими правами автора або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Виходячи із особливої природи прав на об'єкти права інтелектуальної власності та специфіки цивільно-правового обороту його об'єктів, варто наголосити на тому, що особисті немайнові права є безстроговими та невід'ємними, вони належать автору (творцеві) незалежно від його майнових прав. При передачі майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності іншим особам особисті немайнові права не передаються. Ці договори мають відповідати певним вимогам, які сформульовані в чинному законодавстві. Окрім того, майнові права інтелек-

туальної власності можуть бути об'єктом договору застави. Це означає, що їх можна використовувати у спільній діяльності. Тобто при створенні спільних підприємств майнові права можуть бути внеском до статутного фонду юридичних осіб та до їх майна.

Висновок. При здійсненні інноваційної діяльності виникає безліч правових проблем, що вимагають системного аналізу для найбільш ефективного та негайного їх вирішення. Найбільш складними та актуальними на практиці є проблеми комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності в умовах інноваційної економіки, так як від ступеня успішного вирішення цих проблем залежить можливість досягнення кінцевих позитивних результатів інноваційної діяльності. Охорона права інтелектуальної власності є ключовим моментом інноваційної діяльності. Її стан може стимулювати або, навпаки, стримувати інноваційну діяльність.

Варто зазначити, що протягом останнього десятиліття в Україні відбувався досить інтенсивний процес становлення правової системи охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Проте ефективність механізму застосування законодавчої бази залишається на низькому рівні. Оскільки створення інтелектуального продукту можливо у інноваційно спрямованому середовищі, то необхідно віднайти теоретично обґрунтовану концепцію розвитку спеціальної системи правового забезпечення об'єктів права інтелектуальної власності. Така концепція повинна стати основою побудови нової національної системи державного регулювання суспільних відносин у сфері права інтелектуальної власності та повинна міститися у пріоритетних напрямках інноваційного розвитку економіки з її реальним науково-технічним потенціалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012. – № 19-20. – Ст.166.
2. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации / В.А. Дозорцев. – М.: Статут, 2003. – 415 с.
3. Цибульов П.М., Чоботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. Управление интеллектуальной собственностью: За ред. П.М.Цибульова: Монографія – К.: К.І.С., 2005. – 448 с.
4. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Й.А.Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
5. Волинкіна М.В. Гражданско-правовая форма инновационной деятельности Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность 12.00.03 – Гражданское право; Предпринимательское право; Семейное право; Международное частное право / М.В. Волинкіна. – М., 2007. – 42 <http://law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100135360>.
6. Руководство Осло: Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям. М.: ОЭСР-ЦИСН. 2006. – 192 с.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 лип. 2002 р. № 40-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
8. Інноваційна модель економіки: правові та методологічні засади проведення експертизи інноваційних проєктів: Монографія / С.В. Онишко, С.О. Єгоров та ін.; Під заг. ред. к. ф.-м. н. Ю.П. Доцента. – К.: МП «Леся», 2006. – 196с.
9. Атаманова Ю.Є. До питання правового визначення інноваційної діяльності / Ю.Є.Атаманова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – № 1. – 2010. – С.124-134.
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91// Ведомости Верховного Совета Украины. – 1991. – №47. – ст. 646. – с.1351-1359.
11. Конвенция, учреждающая Всемирную Организацию Интеллектуальной Собственности (Стокгольм, 14 июля 1967 г.).
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV
13. Дозорцев В.А. Исключительные права и их развитие. // Вступительная статья к Закону РФ «Об авторском праве и смежных правах». – М.: БЕК. – 1993. – С. 22-25, 11-65
14. Санто Б. Инновация как средство экономического развития [Текст] / Б.Санто. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
15. Сімсон О.Е. Інноваційне і креативне право: Право знань і творчості: Монографія / О.Е. Сімсон. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 264 с.
16. Твісс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б.Твісс. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
17. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник для вузов [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. – 5-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 448 с.